

UZASADNIENIE

rozstrzygnięcia zawartego w punkcie 1. wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 18 listopada 2020 roku

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 18 kwietnia 2019 roku, w sprawie z powództwa S. W. (1) przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności, Sąd Rejonowy w Zgierzu:

- 1. pozbawił wykonalności tytuł wykonawczy w postaci nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym wydanego w dniu 4 kwietnia 2002 roku przez Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi w sprawie VII Nc 350/02 opatrzonego klauzulą wykonalności w dniu 18 lipca 2002 roku w zakresie odsetek należnych za okres od dnia 15 lutego 2003 roku do dnia 16 czerwca 2005 roku i za okres od dnia 18 stycznia 2008 roku do dnia 21 czerwca 2009 roku,**
- 2. oddalił powództwo w pozostałej części,**
- 3. zasądził od S. W. (1) na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 1817 zł tytułem zwrotu kosztów procesu,**
- 4. przyznał adwokatowi M. B. kwotę 1476 zł brutto tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną z urzędu udzieloną powódce i nakazał wypłatę tej kwoty ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Zgierzu.**

Apelację od opisanego wyroku wywiodła powódka, zaskarżając orzeczenie w części, tj. w zakresie punktu 2. oddalającego powództwo oraz w zakresie punktu 3. rozstrzygającego o kosztach procesu.

Skarżonemu orzeczeniu zarzuciła:

1. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na treść orzeczenia, a to:
 - a) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie wobec dokonania dowolnej w miejsce swobodnej oceny dowodów przez pominięcie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego poprzez bezpodstawne odmówienie wiarygodności konsekwentnym, spójnym i logicznym twierdzeniom powódki co do zasadności powództwa i wygaśnięcia roszczenia pozwanej,
 - b) art. 232 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie wobec nieuwzględnienia powództwa w całości w sytuacji, gdy powódka udowodniła – po myśli wskazanych powyżej przepisów – swoje roszczenie co do zasady, jak i co do wysokości,
 - c) art. 207 § 6 k.p.c., art. 217 § 2 i 3 k.p.c., art. 227 k.p.c., art. 232 k.p.c., art. 245 k.p.c. i art. 246 k.p.c. wobec oddalenia wniosków dowodowych powódki, w sytuacji gdy wnioski te zmierzały do wyjaśnienia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy,
 - d) art. 102 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że w sprawie niniejszej winny mieć zastosowanie ogólne zasady orzekania o kosztach postępowania, a nie zachodzą szczególne okoliczności uzasadniające odstępianie od obciążenia powódki kosztami postępowania,
2. naruszenie prawa materialnego, a to art. 498 § 1 k.c. w zw. z art. 499 k.c. poprzez ich niezastosowanie i uwzględnienie powództwa w całości, w sytuacji gdy powódka podniosła zarzut potrącenia w związku z podtrzymaniem

oświadczenia o potrąceniu, który to zarzut w jej ocenie doprowadził do wygaśnięcia roszczenia pozwanej stwierdzonego tytułem wykonawczym,

3. sprzeczność ustaleń faktycznych z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego wobec bezpodstawnego ustalenia, że powódka obowiązana jest do zapłaty na rzecz pozwanego kwoty objętej tytułem wykonawczym, a roszczenie pozwanej stwierdzone tytułem wykonawczym nie wygasło na skutek zapłaty bądź potrącenia, w sytuacji gdy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, podważa wnioski Sądu I instancji w tym zakresie.

W oparciu o powyższe zarzuty powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości. Ewentualnie wniosła o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Wniosła również o nieobciążanie jej kosztami postępowania pierwszoinstancyjnego oraz kosztami postępowania drugoinstancyjnego, nadto o zasądzenie od pozwanego na jego rzecz kosztów postępowania, w tym postępowania apelacyjnego według norm przepisanych. Nadto wniosła o zasądzenie od Skarbu Państwa zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu według norm przepisanych.

Dodatkowo wniosła na podstawie art. 380 k.p.c. o zmianę postanowienia oddalającego wnioski dowodowe powódki poprzez dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z:

- przesłuchania strony powodowej,
- zeznań świadka S. W. (2),
- dokumentacji finansowo – księgowej dotyczącej powódki po uprzednim załączeniu tej dokumentacji do akt sprawy przez pozwaną,
- opinii biegłego sądowego z zakresu finansowości, rachunkowości i księgowości, - na okoliczności podniesione w uzasadnieniu pozwu, w tym zasadności pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności, istnienia i wysokości zobowiązania powódki do zapłaty kwoty objętej powództwem wytoczonym przez pozwaną przed Sądem Rejonowym dla Łodzi – Widzewa w Łodzi za sygn. akt VII Nc 350/02.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest niezasadna i podlega oddaleniu.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że zaskarżone rozstrzygnięcie zostało wydane w wyniku prawidłowo ustalonego stanu faktycznego, które to ustalenia Sąd Okręgowy podziela i przyjmuje za własne.

Niezasadny jest zarzut naruszenia przepisów prawa procesowego tzn. art. 233 § 1 k.p.c. oraz sprzeczność istotnych ustaleń faktycznych poczynionych przez sąd meriti z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego. Zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. może zostać skutecznie przedstawiony przez wykazanie, że Sąd I instancji popełnił błędy w ocenie dowodów, naruszył zasady logicznego rozumowania czy doświadczenia życiowego, konieczne pozostaje przy tym jednocześnie wskazanie konkretnych dowodów, których zarzut taki dotyczy.

Zgłoszony w apelacji zarzut naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. może zostać uwzględniony jedynie w przypadku wykazania, jakie kryteria oceny naruszył sąd przy ocenie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłuszne im je przyznając, a także w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo - skutkowych (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 września 2002 r. II CKN 817/00). Natomiast nie czyni zarzutu tego skutecznym przedstawianie przez skarżącego własnej wizji stanu faktycznego w sprawie, opartej na dokonanej przez siebie odmiennej ocenie dowodów, a nawet możliwość w równym stopniu wyciągnięcia na podstawie tego samego materiału dowodowego odmiennych wniosków (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 września 2002 r. sygn. akt II CKN 817/00 postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2001 r. sygn. akt IV CKN 970/00).

Powyzszym wymogom skutecznego postawienia zarzutów naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. skarżąca nie sprostała.

Rację ma Sąd I instancji, iż nie ma w zebranych w sprawie materiale dowodowym podstaw pozwalających na uwzględnienie żądania pozwu w pozostałym zakresie. Powódka nie wskazała w apelacji, na czym miałyby polegać błęd Sądu Rejonowego w ocenie materiału dowodowego, forsowała jedynie tezę, że jej twierdzenia przemawiały za zasadnością powództwa oraz wygaśnięciem roszczenia. Wbrew powyższemu twierdzeniu Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku w sposób szczegółowy wskazał, iż nie dał wiary twierdzeniom powódki, bowiem nie zostały one popartym żadnym niebudzącym wątpliwości materiałem dowodowym.

Również zarzut naruszenia art 232 k.p.c. w zw. z art 6 k.c. jest całkowicie bezzasadny. Wskazywany w apelacji jako przedmiot naruszenia przepis art. 232 k.p.c. nigdy przez sąd naruszony zostać nie może. Przepis ten nie nakłada na sąd żadnego obowiązku, ale stanowi o obowiązku wskazywania dowodów przez strony. Nie sposób sobie nawet abstrakcyjnie wyobrazić, w jaki sposób sąd mógłby temu obowiązkowi uchybić. Z kolei zgodnie art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Naruszenie zasad rozkładu ciężaru dowodu przez sąd orzekający ma miejsce wtedy, gdy sąd ten obowiązek dowodowy przypisuje innej stronie niż ta, która z określonego faktu wywodzi skutki prawne albo wiąże negatywne skutki z nieprzeprowadzeniem dowodu dla strony, która nie była obciążona przeprowadzeniem tego dowodu. W orzecznictwie naruszenie zasad rozkładu ciężaru dowodu kwalifikowane jest jako naruszenie prawa materialnego (tak SN w wyroku z 15 marca 2012 r., I CSK 345/11). Uznanie przez sąd, że przeprowadzone dowody nie są wystarczające do przyjęcia za udowodnione istotnych dla sprawy okoliczności, jest kwestią oceny dowodów, a nie zasad rozkładu ich ciężaru. Zarzut niewłaściwej oceny przez sąd dowodów nie jest zarzutem naruszenia art. 6 k.c., ale przepisów k.p.c. (tak trafnie SN w wyroku z 29 kwietnia 2011 r., I CSK 517/10), zaś stwierdzenie, że strona udowodniła swoje racji a sąd nie uwzględnił jej żądania nie może stanowić zarzutu opartego na treści art. 6 k.c.

Niezasadny pozostaje także zarzut naruszenia art. 207 § 6 k.p.c, art 217 § 2 i 3 k.p.c., art 227 k.p.c., art 232 k.p.c., art 245 k.p.c. i art 246 k.p.c. poprzez oddalenie wniosków dowodowych powódki.

Zgodnie z art. 227 k.p.c. przedmiotem dowodu są fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Natomiast w świetle art. 217 § 3 k.p.c. Sąd może pominąć wnioski dowodowe jeżeli powoływane są dla zwłoki lub okoliczności sporne zostały dostatecznie wyjaśnione. Konstatacja tego rodzaju, że przepis art. 227 k.p.c. został naruszony przez sąd rozpoznający sprawę jest uzasadniona dopiero wtedy, gdy zostanie wykazane przez stronę, że sąd przeprowadził dowód na okoliczności niemające istotnego znaczenia w sprawie i ta wadliwość postępowania dowodowego mogła mieć wpływ na wynik sprawy, bądź gdy odmówił przeprowadzenia dowodu na fakty mające istotne znaczenie w sprawie, wadliwie oceniając, iż nie mają one takiego charakteru. Żadna z opisanych sytuacji procesowych nie zachodzi w rozpatrywanej sprawie.

Sąd Rejonowy zasadnie ocenił wnioski powódki jako zbędne dla rozstrzygnięcia sprawy i zmierzające jedynie do przedłużenia postępowania, obszernie wyjaśnił, dlaczego powyższe dowody nie miały znaczenia dla przedmiotowej sprawy.

Powyzszą ocenę Sąd Okręgowy w pełni podziela, bowiem powódka w żaden sposób nie wykazała, aby dokonała zapłaty jakiegokolwiek kwoty na rzecz pozwanej po wydaniu tytułu wykonawczego. Zatem podnoszone okoliczności pozostawały bez znaczenia dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy. Podkreślenia jedynie w tym miejscu wymaga to, że powódka niezmiennie powołuje się na dowody świadczące według niej o zapłacie należności, ale przed wydaniem tytułu wykonawczego. W tej sytuacji, zarzut spełnienia świadczenia miałyby uzasadnienie, ale gdyby został podniesiony w sprzecznie od nakazu zapłaty w sprawie VII Nc 350/02, w toku postępowania przed sądem, który ten nakaz wydał.

Natomiast po uprawomocnieniu się nakazu zapłaty, zarzut spełnienia świadczenia, w świetle art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. dla wywołania zamierzonego skutku prawnego może odnosić się do należności, spełnionych wyłącznie po powstaniu tytułu wykonawczego, co w badanej sprawie nie miało miejsca.

W świetle powyższego również złożony przez skarżącą wniosek o zmianę postanowienia oddającego powyższego wnioski poprzez ich przeprowadzenie i dopuszczenie na etapie postępowania apelacyjnego podlegał oddaleniu, bowiem pozostawał on bez znaczenia dla rozstrzygnięcia, co zostało już prawidłowo wykazane przez Sąd I instancji.

Nieuzasadniony jest także zarzut naruszenia art. 102 k.p.c. Sąd I instancji w sposób prawidłowy określił zasadę ponoszenia kosztów postępowania przez strony, stosując regułę określoną w art. 100 k.p.c. zdaniu drugim. Obok bezsprzecznie podstawowej zasady rządzącej orzekaniem o kosztach wyrażonej w regule odpowiedzialności za wynik postępowania (art. 98 § 1 k.p.c.) istnieje także możliwość rozstrzygnięcia o kosztach procesu w odwołaniu do zasad słuszności (art. 102 k.p.c.). Niemniej jednak wbrew stanowisku strony skarżącej, brak było w niniejszej sprawie podstaw do zastosowania dobrodziejstwa przewidzianego w art. 102 k.p.c. Przede wszystkim odstępowanie od zasady odpowiedzialności za wynik procesu, przewidziane w art. 102 k.p.c., jest uzasadnione, kiedy przemawiają za nim szczególnie względy. Ustalenie, czy w danych okolicznościach zachodzą „wypadki szczególnie uzasadnione”, ustawodawca pozostawił swobodnej, choć nie dowolnej ocenie sądu. Sama treść przepisu mówiąca o wypadkach szczególnie uzasadnionych przemawia za tezą, że wyłącza się stosowanie wykładni rozszerzającej (tak też SN w postanowieniach z dnia 16 lutego 1981 r., IV PZ 11/80 i dnia 13 października 1976 r., IV PZ 61/76). W postanowieniu z dnia 11 marca 2011 r., sygn. akt II CZ 104/10, opubl. LEX nr 784918 Sąd Najwyższy stwierdził nadto, że urzeczywistniający zasadę słuszności art. 102 k.p.c. związany jest z obowiązkiem strony podania okoliczności zezwalających na przyjęcie, że zachodzi „szczególnie uzasadniony wypadek”. Podstawę do jego zastosowania stanowią konkretne okoliczności danej sprawy, przekonujące o tym, że w danym przypadku obciążenie strony przegranej kosztami procesu na rzecz przeciwnika byłoby niesłuszne, niesprawiedliwe. Stanowią je zarówno fakty związane z samym procesem jak i leżące poza nim, a dotyczące sytuacji życiowej, stanu majątkowego stron, które powinny być oceniane przede wszystkim z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego (tak SN w postanowieniu z dnia 16 lutego 2011 r., sygn. akt II CZ 203/10, opubl. LEX nr 738399).

W ocenie Sądu Okręgowego, wnoszenie wyjątkowo bezzasadnego powództwa, zarówno w zakresie okoliczności faktycznych jak i wysokości dochodzonej kwoty, przeciwstawia się zastosowaniu art. 102 k.p.c. wobec powódki w stosunku do kosztów zastępstwa procesowego strony pozwanej w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji. Sama trudna sytuacja materialna powódki, bez wystąpienia jednej z pozostałych wskazanych powyżej przesłanek zastosowania art. 102 k.p.c. nie uzasadnia zwolnienia jej od zwrotu kosztów zastępstwa drugiej stronie, które winna ponieść stosownie do podstawowej - w zakresie orzekania o kosztach procesu - zasady odpowiedzialności za wynik sprawy. Należy wskazać, iż powódka działa przez profesjonalnego pełnomocnika, a zatem nie stało nic na przeszkodzie, aby przed złożeniem pozwu w przedmiotowej sprawie sprawdził on zasadność powództwa i przygotował wszystkie niezbędne dowody dla poparcia jego twierdzeń. Powoływanie się jedynie na subiektywne przekonanie o zasadności roszczenia nie przesądza o zasadności zastosowania dobrodziejstwa wynikającego z art. 102 k.p.c.

Zarzut naruszenia prawa materialnego, tj. art. 498 § 1 k.c. w zw. z art 499 k.c. także należy uznać za chybiony.

Podkreślić trzeba, że w świetle art. 498 k.c. potrącenie jest jednostronnym oświadczeniem woli o charakterze kształtującym, które, po dotarciu do adresata, powoduje samo przez się umorzenie obu wierzytelności do wysokości wierzytelności niższej, a zatem stanowi formę spłaty długu, niezależną - co do zasady - od woli wierzyciela. Jednocześnie przyjmuje się, że oświadczenie woli potrącenia powinno być jednak takim zachowaniem się, które ujawnia wolę osoby korzystającej z potrącenia w sposób dostateczny. Oznacza to, że dla skuteczności oświadczenia o potrąceniu powinno ono konkretyzować rodzaj i wysokość obu wierzytelności objętych potrąceniem.

Dodać należy, że oświadczenie o potrąceniu, o którym mowa w art. 499 k.c., jest czynnością materialnoprawną powodującą - w razie wystąpienia przesłanek określonych w art. 498 § 1 k.c. - odpowiednie umorzenie wzajemnych wierzytelności, natomiast zarzut potrącenia jest czynnością procesową, polegającą na żądaniu oddalenia powództwa w całości lub w części z powołaniem się na okoliczność, że roszczenie objęte żądaniem pozwu wygasło wskutek potrącenia. Oświadczenie o potrąceniu stanowi zatem materialnoprawną podstawę zarzutu potrącenia. Do dokonania potrącenia może dojść zarówno w ramach postępowania sądowego, jak i poza nim; w trakcie postępowania sądowego uprawniony może połączyć złożenie oświadczenia woli o potrąceniu z podniesieniem zarzutu potrącenia. Nawet

uznając, że podniesienie w sprzeciwie od nakazu zapłaty zarzutu potrącenia jest równoznaczne ze złożeniem oświadczenia o potrąceniu, jeżeli oświadczenie takie nie zostało złożone wcześniej, to jako czynność procesowa, polegająca na powołaniu się na fakt dokonania potrącenia i wynikające z niego skutki prawne, zarzut potrącenia podlega rygorom określonym w przepisach k.p.c. Nie ulega jednak wątpliwości, że zarzut potrącenia powinien być połączony z oświadczeniem o potrąceniu.

Rolą Sądu, w razie podniesienia zarzutu potrącenia, jest ocena, czy złożone oświadczenie o potrąceniu odpowiada wymaganiom art. 60 k.c. i czy może być uznane za element konstytutywny do wywołania skutków umorzenia wierzytelności. W świetle wykładni art. 498 § 1 k.c. nie budzi wątpliwości, że wystarczającym warunkiem skuteczności potrącenia, jest wskazanie przez potrącającego, których jego wierzytelności dotyczy potrącenie. Wyraża to bowiem w sposób dostateczny zarówno wolę dokonania potrącenia, jak i określa, które jego wierzytelności ulegają umorzeniu wskutek potrącenia (por. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2013 r., III CZP 106/12).

W świetle powyższego należy wskazać, iż Sąd Rejonowy prawidłowo ustalił, że nie zostało skutecznie złożone przez powódkę oświadczenie o potrąceniu, skierowane do pozwanej. Oświadczenie o potrąceniu złożył w pozwie w imieniu powódki jej pełnomocnik z urzędu, który nie jest uprawniony do dokonywania w jej imieniu czynności o charakterze materialnym. Skoro zatem powódka nie złożyła nigdy pozwanej takiego oświadczenia, to nie może się na nie skutecznie powoływać.

Powyższe prowadzi do wniosku, że apelacja wniesiona przez powódkę stanowi wyłącznie polemikę z trafnymi ustaleniami i wnioskami jurydycznymi Sądu I instancji i jako bezzasadna podlegała oddaleniu, na podstawie art. 385 k.p.c.